۱۲۶- ۱۰۹

هیجانهای معلمان و رویکردهای آموزش

◉ دکتر کریم سواری[۱] ◉ فاطمه فرزادی [۲]

چکیده: پژوهشها نشـــان می‌دهند که معلمان در محیطهای آموزشی، اغلب انواعی از هیجانهای مثبت مانند لذت، شـــادی، شور، گرمی و محبت و هیجانهای منفی مانند خشم و ناکامی، غرور، خشم، سرخوردگی، اضطراب و گناه را تجربه می‌کنند. هیجانهای مثبت سبب رشد رویکردهای آموزشی انعطاف‌پذیر و هیجانهای منفی سبب تضعیف آنها می‌شوند. در پژوهش حاضر، نقش هیجانهای مثبت و منفی معلمان در رویکردشـــان به آموزش مورد مطالعه قرار گرفته است. جامعهٔ آماری پژوهش همهٔ معلمان دوره ابتدایی ناحیه یک آموزش و پرورش اهواز بوده که از میان آنها ۱۳۲ نفر به صورت داوطلبانه انتخاب شده‌اند. برای گردآوری داده‌ها، از پرسشنامه هیجانهای معلم ساخته چن (۲۰۱۶) و رویکردهای آموزشی محقق‌ســـاخته (۱۳۹۸) استفاده شده است. طرح پژوهش همبستگی اســـت. نتایج مطالعه نشـــان داده که میان هیجانهای مثبت معلمان و رویکردهای آموزشـــی ارتباط مثبت و میان هیجانهای منفی و رویکردهای آموزشـــی ارتباط منفی معنادار وجود دارد. نتایج رگرسیون نشـــان داد که از میان هیجانهای مثبت و منفی فقط هیجان عشق توانست رویکرد آموزشی دانش‌آموز- محوری را پیش‌بینی کند، درحالی‌که همه هیجانهای مثبت و منفی توانستند رویکردهای انتقال دانش به دانش‌آموز و تعامل معلم ــ دانش‌آموز را پیش‌بینی کنند. اهتمام به هیجانهای مثبت، به‌ویژه عشق در رویکرد دانش‌آموز ــ محوری و انتقال دانش به دانش‌آموز و تعامل معلم- دانش‌آموز به هنگام آموزش ضروری است.

کلید واژگان: هیجانهای مثبت و منفی، رویکردهای آموزشی

☑ تاریخ دریافت: ۹۸/۱۰/۰۱ ☑ تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۸/۳۰

۱. **(نویسنده مسئول)** دانشیار گروه روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه پیام نور. k_sevari@pnu.ac.ir

۲. دانشجوی دکتری روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه شهید چمران، اهواز، ایران. fatemehfarzadi@ymail.com

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-23]

مقدمه

مبحث هیجانهای معلمان[1]، از دهۀ ۹۰ میلادی آغاز شده (هارگریوز[2]، ۱۹۹۸) و به دلیل کشف ارتباط هیجانهای مثبت با آموزش، یادگیری معلمان مورد توجه پژوهشـــگران قرار گرفته است (یین، هوانگ و وانگ[3]،۲۰۱۶؛ اوئی‌تو، جوکیکوکو و اســـتولا[4]،۲۰۱۵). لین[5]، یین، هان[6] و هان (۲۰۲۰) نشـــان دادند که هیجانهای پیشـــرفت، یادگیری دانش‌آموزان را برجسته می‌کنند و سبب بهبود محیط کلاس می‌شوند. پویایی کلاس با هیجانهای معلمان و دانش‌آموزان در حل مســـئله ارتباط بسیار دارد (ریچاردز، ۲۰۲۰؛ بنش[7]، ۲۰۱۷). هارگریوز (۲۰۰۰) معتقد است که هیجانهای معلمان، قلب تپنده آموزش تلقی می‌شوند. شـــوتز و زمبیلاس[8] (۲۰۰۹) معتقدند که هیجانها، اساساً بخش جدایی‌ناپذیر فرایند آموزش‌اند. پکران، گوئتز، تیتز و پری[9] (۲۰۰۲) نیز معتقدند که هیجانها، مجموعه ای از فرایندهای روان‌شـــناختی مرتبط به هم‌اند که عواطف، شـــناخت و مؤلفه‌های انگیزشی، روان‌شـــناختی و واکنشهای فیزیولوژیکی را دربر می‌گیرند. چن[10] (۲۰۱۶) هیجانهای اصلی مرتبط با حرفه معلمی را عبارت از شـــادی[11]، عشق[12]، غم[13]، خشم[14] و ترس[15] می‌داند. از نظر وی، شادی معلم به تعاملهای مثبت با دانش‌آموزان، معلمان و مسئولان مدرسه مرتبط است و حمایت معلمان و همکاران و احترام از مسئولان مدرسه را شامل می‌شود. عشق، دومین هیجانی است که با خوشحالی معلم به سبب ماهیت شغلی وی مانند مشاهده احترام، حقوق کافی و رشد دانش‌آموز ارتباط دارد. غم، سومین هیجان است که به هیجانهای غم انگیز و ناخوشایند معلمان به دلیل نادیده گرفتن تلاشـــهای آنها، دریافت پاداش غیرمنصفانه و نگرشهای غیردوستانه دانش‌آموزان و والدین به آنان اشـــاره دارد. خشم، چهارمین هیجان اســـت که به آزرده شدن خاطر معلمان به سبب عیب‌جوییها و انتقادهای مردم، سختیهای نوبت کاری و تغییر مکان ناشی از بروکراسی آموزشی و نادیده گرفتن دانش‌آموزان اشـــاره می‌کند. ترس پنجمین هیجان اســـت که به مشکلات دانش‌آموزان، رقابت همکاران، انتظارات افراطی والدین و عدم تعادل در کار و زندگی مربوط می‌شود (هارگریوز،۲۰۰۰).

1. Teachers' emotions
2. Hargreaves
3. Yin, Huang & Wang
4. Uitto, Jokikokko & Estola
5. Lin
6. Han
7. Benesch
8. Schutz & Zembylas
9. Pekrun, Goetz, Titz & Perry
10. Chen
11. Enjoyment
12. Love
13. Sadness
14. Anger
15. Fear

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-23]

پژوهشـــها نشان می‌دهند که معلمان در محیطهای آموزشی، اغلب انواعی از هیجانهای مثبت مانند لذت، شادی، شـــور، گرمی و محبت (ساتون و ویتلی[۱]،۲۰۰۳) و هیجانهای منفی مانند خشم و ناکامی، غرور، خشم، سرخوردگی، اضطراب و گناه را تجربه می‌کنند (کلر[۲]، چنگ[۳]، بکر[۴]، گوئتز و فرنزل[۵]،۲۰۱۴). همچنین پژوهشها نشان می‌دهند که معلمان از میان هیجانهای مثبت در زمان آموزش، هیجان لذت و از میان هیجانهای منفی، هیجان خشم را بیشتر نشان می‌دهند (فرنزل، ۲۰۱۴). هیجانهای مثبت سبب رشـــد رویکردهای آموزشـــی انعطاف‌پذیر و خلاق و هیجانهای منفی سبب تضعیف آنها می‌شوند (بکر، گوئتز، مورگر[۶] و رانلوچی[۷]، ۲۰۱۴). رودریگو ـ رویز[۸] (۲۰۱۶) معتقد اســـت که هیجانهای مثبت، اثرات مثبت دارند و سبب ایجاد اندیشه‌های تربیتی عمیق‌تر می‌شوند و هیجانهای منفی اثرات منفی را تحریک می‌کننـــد و اغلب به کاهش انگیزش معلمان می‌انجامند (ســـاتون و ویتلی،۲۰۰۳). هیجانهای معلمان، می‌توانند بســـیاری از جنبه‌های کلاســـی (وان اودن، ریتزن و پیترز[۹]،۲۰۱۴)، ارتباط دانش‌آموز ـ معلم (یان، اوانس و هاروی[۱۰]،۲۰۱۱)، درگیری تحصیلی و انگیزش و فرایندهای شـــناختی را تحت تأثیر خود قرار دهند (نِویل[۱۱]،۲۰۱۳).

آموزش، یک فعالیت هیجانی اســـت و به کمک هیجانات مثبت تقویت می‌شـــود و معلمان موفق با نمایش راســـتین اشـــتیاق خود به آموزش، در افزایش اشـــتیاق فراگیران به یادگیری، نقشی مؤثر بازی می‌کنند. در همین زمینه، فرنزل (۲۰۱۴) معتقد است که لذت معلم به مثابه یک هیجان مثبت با لذت دانش‌آموز از کلاس ارتباط مثبت دارد. به‌طور کلی هیجانات منفی، رویکرد عمیق شناختی یادگیری را کاهش می‌دهند (لیننبرینک ـ گارســـیا و پکران[۱۲]، ۲۰۱۱) و هیجانات مثبت به بهبود محیط یادگیری فراگیران کمک می‌کنند (زمبیلاس، چارالامبوس[۱۳] و چارالامبوس، ۲۰۱۴). بررســـی کلاســـن[۱۴]، پری و فرنزل (۲۰۱۲) نشان داده است که نزدیکی معلمان به دانش‌آموزان با هیجانهای مثبت همبستگی مثبت و با هیجانهای منفی همبســـتگی منفی دارد. از آنجا که هیجانهای معلمان از عوامل مؤثر آموزشی‌اند و در بســـیاری از بررسیها بر آن تأکید شده است، بنابراین انتخاب رویکرد مناسب آموزشی با همراه کردن

1. Sutton & Wheatley
2. Keller
3. Chang
4. Becker
5. Frenzel
6. Morger
7. Ranellucci
8 . Rodrigo-Ruiz
9. Van Uden, Ritzen & Pieters
10. Yan, Evans & Harvey
11. Neville
12. Linnenbrink-Garcia & Pekrun
13. Charalambous
14. Klassen

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-23]

هیجانهای کارآمد می‌تواند زمینه پیشـــرفت تحصیلی را فراهم کند. از سویی هم پژوهشها حکایت از آن دارند که معلمان در آموزش خود از هیجانهای متفاوتی استفاده می‌کنند و این نتیجه می‌تواند در اصلاح خطاهای آموزشی مؤثر باشد. همچنین بررسیها نشان می‌دهند که هیجانات منفی معلمان، رویکرد عمیق شناختی یادگیری را کاهش می‌دهد(لیننبرینک-گارسیا و پکران، ۲۰۱۱) و هیجانات مثبت معلمان، به بهبود محیط یادگیری فراگیران کمک می‌کنند. شـــواهد نشان می‌دهد هیجانهای معلمان در رفتارهای آموزشی آنان بسیار مؤثر است (تاکسر[1] و فرنزل، ۲۰۱۵).

رویکردهای آموزشـــی[2]، از موضوعات آموزشـــی هســـتند که اخیراً مورد توجه ویژه پژوهشـــگران قرارگرفته‌اند. صاحب‌نظران معتقدند که رویکردهای آموزشی به سه شکل معلم-محور[3]، دانش‌آموز-محور[4] و تعامل معلم-دانش‌آموز[5] صورت می‌گیرد (تانگ و همکاران[6]، ۲۰۱۷؛ کیکاس، سیلینیســـکاس، یوگی و ســـودلا[7]، ۲۰۱۶). در رویکرد معلم- محور، عمدتاً تمرکز روی محتوا، زمان و شـــرایط آموزش است و برای انتقال دانش، مهارتها و نگرشها به دانش‌آموزان از مجموعه ای از رویکردها مانند سخنرانی، حفظ و یادگیری برای امتحان اســـتفاده می‌شود. داکورث[8](۲۰۰۹) معتقد است که این رویکرد از رشد آموزشی و تربیتی دانش‌آموزان جلوگیری می‌کند. شواهد نشان می‌دهد که در نظام تعلیم و تربیت آموزش عالی، رویکرد آموزشـــی معلم-محور جایگزین رویکرد دانش‌آموز-محور شده اســـت (وایمر[9]، ۲۰۰۲). لیو[10]، چائو[11] و لیو (۲۰۰۶) نشان دادند که با وجود تأکید بر استفاده از رویکرد آموزشی فراگیر-محور، بیشتر اســـاتید هنوز از آموزش ســـنتی و معلم- محور بهره می‌برند. در رویکرد دانش‌آموز-محور، بر تســـهیل درگیری دانش‌آموز، ساختن دانش بر مبنای دانش موجود و توسعه درک وی تأکید می‌شود (تریگ‌ول[12]، ۲۰۱۲). معلمان این رویکرد، معتقدند که دانش‌آموزان به مثابه افراد مســـتقل، به پرورش ابعاد فیزیکی، روان‌شناختی، هیجانی و عقلانی نیازمندند. رویکرد دانش‌آموز-محور این فرصت را به دانش‌آموز می‌دهد که مهارتهای تحلیل، مهارتهای حل مســـاله، یادگیری عمیق، یادگیری خودجهتی، یادگیری انعکاسی و رشد را توسعه بخشد (ایندیریانتی[13]، ۲۰۱۲). رویکرد دانش‌آموز-محور بر چگونگی یادگیری تمرکز دارد

1. Taxer
2. Teaching approaches
3. Teacher-centred approaches
4. Student-centred approaches
5. Student–teacher interaction
6. Tang et al.
7. Kikas, Silinskas, Jõgi & Soodla
8. Duckworth
9. Weimer
10. Liu
11. Qiao
12. Trigwell
13. Indrianti

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-23]

(وهلفارت[1]، ۲۰۰۸)، در آن کمتر از سخنرانی استفاده می‌شود و معلمان از روشهای آموزشی پیشرفته‌ای همچون پاورپوینت، درگیری تحصیلی و سبکهای مشارکتی یادگیری بهره می‌برند. مسئولیت‌پذیری، مشارکت، مساله‌ـمحوری و دموکراسی از ویژگیهای این رویکرد آموزشی هستند و در آن دانش‌آموزان و معلمان دربارهٔ اینکه چگونه، چه چیزی و چه موقع یادگیری رخ دهد تصمیم می‌گیرند (دوپین‌ـبرایانت[2]، ۲۰۰۴). وی معتقد است که رویکرد آموزشی معلم‌ـمحور کاملاً رسمی، کنترل شده و استبدادی است و بر اساس آن معلمان تعیین می‌کنند که دانش‌آموز چه چیزی را چگونه یاد بگیرد. هوبا و فرید[3] (۲۰۰۰) معتقدند که دانش‌آموزان در این رویکرد اطلاعات را به‌طور منفعلانه دریافت می‌کنند و بیشتر بر کسب دانش تأکید می‌شود و نقش معلم، ارائه اطلاعات اولیه به دانش‌آموزان و ارزیابی آموزشی آنهاست که در این حالت رشد شخصی اتفاق نمی افتد. ولک[4] (۲۰۱۰) گزارش می‌دهد که در رویکرد آموزشی دانش‌آموز‌ـمحور، دانش‌آموزان به طرح برنامه‌های درسی خود اقدام می‌کنند. سالنیر، لاندری، لانگنکر و واگنر[5] (۲۰۰۸) معتقدند که این رویکرد به ساخت فعالیتهای آموزشی و یادگیری بیشتر کمک می‌کند و شرایط ارزیابی معتبر را فراهم می‌کند. رویکرد تعاملی دانش‌آموز‌ـمعلم، سومین رویکرد است که دو رویکرد قبلی را به‌هم پیوند می‌دهد. شواهد نشان می‌دهد که معلمان، می‌توانند رویکردهای آموزشی متعدد و حتی متضاد را به کار گیرند (چن و براون[6]، ۲۰۱۶). از آنجایی که نتایج تحقیق چن (۲۰۱۹) نشان داد که هیجانهای مثبت معلمان به رویکرد آموزشی دانش‌آموز‌ـمحور و هیجانهای منفی آنان به رویکرد آموزشی معلم‌ـمحور منجر می‌شود، لذا در تحقیق حاضر اهداف و فرضیه‌های زیر آزمون شدند.

اهداف پژوهش

۱. تعیین رابطه هیجانهای مثبت معلمان با انتقال دانش
۲. تعیین رابطه هیجانهای مثبت معلمان با رویکرد دانش‌آموز‌ـمحوری
۳. تعیین رابطه هیجانهای مثبت معلمان با تعامل معلم‌ـدانش‌آموز
۴. تعیین رابطه هیجانهای منفی معلمان با انتقال دانش
۵. تعیین رابطه هیجانهای منفی معلمان با رویکرد دانش‌آموز‌ـمحوری
۶. تعیین رابطه هیجانهای منفی معلمان با تعامل معلم‌ـدانش‌آموز
۷. تعیین رابطه چندگانه هیجانهای مثبت و منفی معلمان با رویکردهای آموزشی
۸. تعیین رابطه چندگانه هیجانهای منفی معلمان با رویکردهای آموزشی

1. Wohlfarth
2. Dupin-Bryant
3. Huba & Freed
4. Wolk
5. Saulnier, Landry, Longenecker & Wagner
6. Brown

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-23]

فرضیه‌های پژوهش

۱. میان هیجانهای مثبت معلمان و انتقال دانش رابطه مثبت وجود دارد.
۲. میان هیجانهای مثبت معلمان و رویکرد دانش‌آموز ـ محوری رابطه مثبت وجود دارد.
۳. میان هیجانهای مثبت معلمان و تعامل معلم ـ دانش‌آموز رابطه مثبت وجود دارد.
۴. میان هیجانهای منفی معلمان و انتقال دانش رابطه منفی وجود دارد.
۵. میان هیجانهای منفی معلمان و رویکرد دانش‌آموز ـ محوری رابطه منفی وجود دارد.
۶. میان هیجانهای منفی معلمان و تعامل معلم ـ دانش‌آموز رابطه منفی وجود دارد.
۷. هیجانهای مثبت با انتقال دانش، رویکرد دانش‌آموز ـ محوری و تعامل معلم ـ دانش‌آموز ارتباط چندگانه دارند.
۸. هیجانهای منفی با انتقال دانش، رویکرد دانش‌آموز ـ محوری و تعامل معلم ـ دانش‌آموز ارتباط چندگانه دارند.

روش

جامعه آماری پژوهش، همهٔ معلمان دوره ابتدایی ناحیه یک آموزش و پرورش اهواز بودند که ۱۳۲ نفر (۱۰۰ زن و ۳۲ مرد) به صورت داوطلبانه انتخاب شدند. از آنجا که پژوهش حاضر مصادف با شیوع ویروس کرونا بود و حضور معلمان در مدارس کم شده بود لذا از میان مدارس یاد شده، ۲۰ مدرسه انتخاب شدند و همهٔ معلمان آن مدارس (زن و مرد) نمونه آماری را تشکیل داد و ضمن توضیح اهداف پژوهش، پرسشنامه در اختیار آنان قرار داده شد. با توجه به اینکه حضور در مدارس برای معلمان اختیاری بود لذا از میان معلمانی که به هر دلیل در مدرسه حضور داشتند خواسته شد که به پرسشنامه‌ها پاسخ دهند. البته برخی از معلمان با پژوهشگر همکاری نکردند. توزیع و گردآوری پرسشنامه‌ها را نیز همکار پژوهشگر انجام داده است.

ابزار پژوهش

الف) پرسشنامه هیجانهای معلم: پرسشنامه هیجانهای معلم را چن (۲۰۱۶) ساخته و از ۲۶ ماده و پنج مؤلفه لذت(۷ ماده)، عشق(۴ ماده)، ناراحتی(۴ماده)، خشم (۴ ماده) و ترس (۷ ماده) تشکیل شده است که به صورت مقیاس ۶ درجه ای از هرگز (۱) تا همیشه (۶) نمره‌گذاری می‌شود. این پرسشنامه را خدایی (۱۳۹۷) ترجمه کرده و پایایی آن را برای خرده‌مقیاس لذت (۰/۹۰)، عشق(۰/۷۳)، ناراحتی(۰/۸۶)، خشم(۰/۸۷) و ترس(۰/۸۶) به‌دست آورده و روایی آن را (۱۳۹۷) بررسی و تأیید کرده است.

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-23]

ب) پرسشـــنامه رویکرد معلمان به آموزش: پرسشنامه رویکرد معلمان به آموزش را پژوهشگر (۱۳۹۸) با اقتباس از پرسشنامه تریگول، پراسر[1] و گینز[2] (۲۰۰۵) ساخته است. این پرسشنامه از ۱۴ ماده و سه مؤلفه انتقال دانش(۵ ماده)، تعامل معلم ـ دانش‌آموز (۴ ماده) و دانش‌آموز ـ محور (۵ ماده) تشـکیل شـده اسـت و به صورت مقیاس ۴ درجه‌ای از کاملاً مخالفـم(۱) تا کاملاً موافقم(۴) نمره‌گذاری می‌شود. پایایی مؤلفه انتقال دانش ۰/۸۰، مؤلفه تعامل دانش‌آموز ـ معلم ۰/۶۰، مؤلفه دانش‌آموز ـ محور ۰/۶۰ و برای کل پرسشـنامه ۰/۷۰ به‌دسـت آمده و روایی آن از طریق تحلیل عاملی تأییدی تایید شـده اسـت. تحلیل عاملی مؤلفه‌های اصلی پرسشنامه روی ۱۴ ماده اولیه انجام شـده است. تحلیل نشـان داد که مقدار آزمون کایزر ـ مایر ـ ولکین ۰/۹۱ شـده که این مقدار نشـانه کفایت نمونه‌گیری است، لذا داده‌های پرسشنامه به تعدادی عاملهای زیربنایی قابل تقلیل است. ضمناً مقدار خی دو آزمون کرویت بارتلت (sig = ۰/۰۰۰ ؛ df = ۳۵۱ ؛ x^2 = ۱۸۹۷۴/۸۴) نشان داد که داده‌های پژوهش حاضر قابلیت اجرای تحلیل عاملی اکتشـافی را دارند. تحلیل عاملی اکتشـافی وجود ۱۴ ماده و ۳ عامل اساسی را در پرسشنامه رویکرد معلمان به آموزش مورد تأیید قرار داده است.

یافته‌ها

در جدول ۱ میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش آمده است. مندرجات جدول نشان می‌دهد که هیجان لذت با ۲۲/۴۵ و ۵/۵۶ و هیجان ترس با ۹/۷۴ و ۴/۵۱ به ترتیب بیشترین و کمترین میانگین و انحراف معیار را به خود اختصاص دادند.

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار	متغیر	میانگین	انحراف معیار
انتقال دانش	۱۶/۴۰	۲/۸۶	عشق	۱۲/۵۸	۳/۵۸
دانش‌آموز- محوری	۱۶/۶۹	۲/۴۲	ترس	۹/۷۴	۴/۵۱
تعامل معلم- دانش‌آموز	۱۳/۷۸	۲/۰۹	ناراحتی	۱۹/۵۳	۶/۳۰
لذت	۲۲/۴۵	۵/۵۶	خشم	۹/۷۶	۴/۵۶

1. Prosser
2. Ginns

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-23]

جدول ۲. ماتریس همبستگی هیجانهای مثبت و منفی معلمان با رویکرد آموزشی

	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
۱. انتقال دانش	–							
۲. دانش‌آموز- محوری	۰/۲۰**	–						
۳. تعامل معلم- دانش‌آموز	۰/۲۲**	۰/۲۳**	–					
۴. لذت	۰/۲۱**	۰/۲۳**	۰/۲۰**	–				
۵. عشق	۰/۲۲**	۰/۳۰**	۰/۲۲**	۰/۲۰**	–			
۶. هیجان ترس	-۰/۲۷**	-۰/۲۶**	-۰/۲۳**	-۰/۱۵**	-۰/۲۰**	–		
۷. ناراحتی	-۰/۲۵**	-۰/۲۲**	-۰/۱۹**	-۰/۱۸**	-۰/۲۱**	-۰/۲۱**	–	
۸. خشم	-۰/۲۸**	-۰/۲۶**	-۰/۲۴**	-۰/۱۶**	-۰/۲۳**	-۰/۲۲**	-۰/۱۷**	–

مندرجات جدول ۲ نشـــان می‌دهد که میان هیجان لذت و انتقال دانش همبستگی مثبت (۰/۲۱)، میان هیجان عشـــق و انتقال دانش همبستگی مثبت (۰/۲۲)، میان هیجان لذت و دانش‌آموز- محوری همبســـتگی مثبت (۰/۲۳)، میان هیجان لذت و رویکرد دانش‌آموز ـ محوری همبستگی مثبت (۰/۲۳)، میـــان هیجان لـــذت و تعامل معلـــم ـ دانش‌آموز همبســـتگی مثبت (۰/۲۰) و میان هیجان عشـــق و دانش‌آموز ـ محوری همبستگی مثبت (۰/۲۲) وجود دارد. به‌طور کلی هر چه هیجانات معلمان مثبت‌تر باشـــند انتقال دانش، دانش‌آموز ـ محوری و تعامل معلم- دانش‌آموز بیشتر مورد استفاده قرار می‌گیرد. همچنین مندرجات جدول نشان می‌دهد که میان هیجان ترس و انتقال دانش همبستگی منفی (۰/۲۷-)، هیجان ناراحتی و انتقال دانش همبستگی منفی (۰/۲۵-)، میان هیجان خشم و انتقال دانش همبستگی منفی (۰/۲۸-)، میان هیجان ترس و رویکرد دانش‌آموز- محوری همبستگی منفی (۰/۲۶-)، میان هیجان ناراحتی و دانش‌آموز ـ محوری همبســـتگی منفی (۰/۲۲-)، میان هیجان خشـــم و دانش‌آموز ـ محوری همبســـتگی منفی (۰/۲۶-)، میان هیجان ترس و تعامل معلم ـ دانش‌آموز همبســـتگی منفی (۰/۲۳-)، میان هیجان ناراحتی و تعامل معلم- دانش‌آموز همبستگی منفی (۰/۱۹-) و میان هیجان خشم و تعامل معلم- دانش‌آموز همبســـتگی منفی (۰/۲۴-) وجود دارد. به‌طور کلی هر چه هیجانهای ترس، ناراحتی و خشم معلمان بیشتر باشند انتقال دانش، رویکرد دانش‌آموز- محوری و تعامل معلم ـ دانش‌آموز کمتر صورت می‌گیرد.

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-23]

جدول ۳. نتایج تحلیل رگرسیون پیش‌بینی رویکرد آموزشی دانش‌آموز- محور بر مبنای هیجانها

متغیر ملاک	متغیرهای پیش بین	R	R^2	β	F	t	p
رویکرد آموزشی دانش‌آموز- محور	عشق	۰/۳۹	۰/۱۵	۰/۳۶۳	۳/۷۳	۲/۱۸	۰/۰۳۲
	لذت			۰/۱۳		۰/۷۸	۰/۴۳
	ترس			۰-/۵۳		-۰/۴۲	۰/۶۷
	ناراحتی			-۰/۱۶		-۱/۵۵	۰/۱۲
	خشم			-۰/۶۷		-۰/۵۳	۰/۵۹

تحلیل رگرسیون نشان داد که فقط هیجان عشق توانست رویکرد آموزشی دانش‌آموز- محور را پیش‌بینی کند و هیجانهای فوق الذکر در پیش‌بینی دو رویکرد آموزشی دیگر نقش آن‌چنانی ندارند. در مجموع این متغیر پیش‌بین (عشق)، ۰/۱۵ واریانس متغیر ملاک را تبیین می‌کند.

جدول ۴. نتایج تحلیل رگرسیون پیش‌بینی رویکرد انتقال دانش به دانش‌آموز بر مبنای هیجانها

متغیر ملاک	متغیرهای پیش بین	R	R^2	β	F	t	p
انتقال دانش	عشق	۰/۳۵	۰/۱۲	۰/۳۱	۳/۷۳	۳/۲۱	۰/۰۲۰
	لذت			۰/۱۱		۰/۶۰	۰/۰۱۰
	ترس			-۰/۴۱		-۰/۳۱	۰/۰۶۰
	ناراحتی			-۰/۱۲		-۱/۷۵	۰/۰۰۲
	خشم			-۰/۳۷		-۰/۳۳	۰/۰۰۱

تحلیل رگرسیون نشان می‌دهد که هیجانهای مثبت و منفی توانستند انتقال دانش به دانش‌آموز را پیش‌بینی کنند. در مجموع این متغیرهای پیش‌بین ۰/۱۲ واریانس متغیر ملاک یعنی رویکرد انتقال دانش به دانش‌آموز را تبیین می‌کنند.

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-23]

جدول ۵. نتایج تحلیل رگرسیون پیش‌بینی رویکرد آموزشی تعامل معلم- دانش‌آموز بر مبنای هیجانها

متغیر ملاک	متغیرهای پیش بین	R	R^2	β	F	t	p
رویکرد تعامل معلم ـ دانش‌آموز	عشق	۰/۳۲	۰/۱۰	۰/۲۸	۳/۶۳	۳/۴۲	۰/۰۳۰
	لذت			۰/۱۲		۰/۶۰	۰/۰۲۰
	ترس			-۰/۴۶		-۴۰/۲۳	۰/۰۰۰
	ناراحتی			-۰/۱۸		-۲/۹۳	۰/۰۰۴
	خشم			-۰/۳۳		-۴/۱۷	۰/۰۰۸

تحلیل رگرسیون نشـــان می‌دهد که هیجانهای مثبت و منفی توانستند تعامل معلم- دانش‌آموز را پیش‌بینی کنند. در مجموع این متغیرهای پیش‌بین ۰/۱۰ واریانس متغیر ملاک یعنی رویکرد آموزشی تعامل معلم- دانش‌آموز را تبیین می‌کنند.

■ بحث و نتیجه‌گیری ■

● **فرضیه اول. بین هیجانهای مثبت معلمان و انتقال دانش رابطه مثبت وجود دارد.**

نتایج این مطالعه نشـــان داد که میان هیجانهای مثبت با انتقال دانش ارتباط مثبت معنادار وجود دارد. نتایج مطالعات تاکســـر و فرنـــزل (۲۰۱۵)، بکر و همکاران (۲۰۱۴)، فرنزل (۲۰۱۴)، زمبیلاس و همکاران (۲۰۱۴) و یان و همکاران، (۲۰۱۱) از فرضیه پژوهش حاضر حمایت می‌کنند. در تبییـــن این یافته می‌توان به نظر هارگریوز (۲۰۰۱) اســـتناد کرد، زیرا وی تأکید می‌کند که آموزش یک فعالیت هیجانی است و بخش اساسی آموزش شمرده می‌شود. همچنین تأکید دارد که آموزش و تدریس خوب، به کمک هیجانات مثبت تقویت می‌شـــود و معلمان موفق با نمایش راستین اشتیاق خود به آموزش، سبب ایجاد اشتیاق در فراگیران به یادگیری می‌شوند. مدارس و کلاسها محیط هیجانی پیچیده ای هستند، جایی‌که معلمان همواره با تقاضاهای هیجانی از سوی دانش‌آموزان، همکاران، والدین و مدیران روبه‌رو می‌شـــوند. لذا برای سازگاری با این خواسته‌های عاطفی، مدیریت هیجانها برای معلمان ضرورت می‌یابد تا به صورت موفقیت‌آمیزی تدریس کنند. همچنین نتایج نشان داده است که معلمان هیجانهای مثبت (خوشایند) و منفی (ناخوشایند) را از طریق تعامل با دانش‌آموزان، همکاران، مدیران مدارس و والدین دانش‌آموزان تجربه می‌کنند.

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-23]

در واقع، هر چه تعامل میان معلم و دانش‌آموزان بیشتر باشد هیجانهای مثبت دوسویه در محیط مدرســه و کلاس به‌وجود می‌آید. در واقع، وقتــی دانش‌آموزان از تدریس لذت می‌برند که دقت و توجه افزایش یابد. فرنزل (۲۰۱۴) معتقد اســت که لذت معلم به مثابه یک هیجان مثبت، با لــذت دانش‌آموز از کلاس، ارتباط مثبت دارد. به عبارت دیگر هیجانات مثبت معلمان، به بهبود محیط یادگیری کمک می‌کنند (زمبیلاس و همکاران، ۲۰۱۴). در ضمن شــواهد نشان می‌دهد که هیجانهای معلمان در رفتارهای آموزشــی آنان بسیار مؤثر است (تاکسر و فرنزل، ۲۰۱۵؛ بکر و همکاران، ۲۰۱۴).

فرضیه دوم. بین هیجانهای مثبت معلمان و رویکرد دانش‌آموز- محوری ارتباط مثبت وجود دارد.

نتایج این مطالعه نشان داد که میان هیجانهای مثبت معلمان و رویکرد دانش‌آموز- محوری ارتباط مثبت وجود دارد. یافته‌های پژوهشهایی همچون تاکسر و فرنزل (۲۰۱۵)، بکر و همکاران (۲۰۱۴)، فرنــزل (۲۰۱۴)، زمبیلاس و همکاران(۲۰۱۴)، یــان و همکاران (۲۰۱۱) و هارگریوز (۲۰۰۱) از یافته پژوهش حاضر پشــتیبانی می‌کنند. در تبیین این فرضیه لازم است اشاره شود که با توجه به این که آموزش یک فرایند گران‌بار هیجانی برای فراگیران، والدین و معلمان است، نوع رویکرد آموزشــی انتخاب شده در کلاس درس می‌تواند نوع هیجانات معلم و دانش‌آموزان را مشخص کند. در رویکرد آموزشی دانش‌آموز- محور، فرایند آموزش دوسویه و به صورت تعاملی میان معلم و دانش‌آموزان صورت می‌گیرد و بر تسهیل درگیری دانش‌آموز، ساختن دانش از سوی خود دانش‌آموز بر مبنای دانش موجود و توسعه درک و فهم دانش‌آموز تأکید می‌شود (تریگ‌ول، ۲۰۱۲). به عبارت دیگر، رویکرد دانش‌آموز- محور این فرصت را در اختیار دانش‌آموز قرار می‌دهد که مهارتهای تحلیل، حل مساله، یادگیری عمیق، یادگیری خودجهتی، یادگیری انعکاسی و رشد را بهبود بخشد (ایندیریانتی، ۲۰۱۲). در همین زمینه معلمان گزارشهایی مثبت از هیجانات خود در این نوع سبک آموزشی داشتند.

فرضیه سوم. بین هیجانهای مثبت معلمان و تعامل معلم ــ دانش‌آموز رابطه مثبت وجود دارد.

نتایج این فرضیه نشان داد که میان هیجانهای مثبت معلمان و تعامل معلم- دانش‌آموز رابطه مثبت وجود دارد. با اســتناد به این پژوهــش می‌توان نتیجه گرفت که هر چه هیجانهای مثبت معلمان (لذت و عشــق) بیشتر باشد به همان نسبت تعامل معلم- دانش‌آموز بیشتر است. از نظر پژوهشگران، هیجانها از عوامل شخصیتی هستند که طی فرایند یادگیری حضور دارند (لی، کوی و چیو[1]، ۲۰۱۸). در همین رابطه، فرنزل و همکاران (۲۰۰۹) نیز معتقدند که هیجانهای معلمان برای یادگیری دانش‌آموزان، جوّ روانی مدرســه و کیفیت آموزش و پرورش اهمیت بسیار دارند.

1. Lei, Cui & Chiu

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-23]

به عبارت دیگر، از منظر آموزشـــی و پرورشی، بروز و بیان هیجانها بسیار مهم قلمداد می‌شوند، زیرا یادگیری و پیشـــرفت دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار می‌دهند. هیجان دانش‌آموزان، زمانی مثبت تلقی می‌شود که به منظور تحقق بخشیدن به هدفهای آموزشی و پرورشی سرمایه‌گذاری شود. یافته‌ها نشان می‌دهند که دانش‌آموزان، بسیاری از هیجانهای خود را ضمن درس، درحال مطالعه و شـــرکت در امتحانات تجربه می‌کنند. این هیجانها می‌توانند مثبت یا منفی و از درجه شدت متفاوتی برخوردار باشند. بدیهی است کلاس درس، یک مکان هیجانی تلقی می‌شود که در آن دانش‌آموزان می‌توانند هیجانهای بسیاری را تجربه کنند. دانش‌آموزان، بسیاری از هیجانهای خود (مانند ناراحتیهای خانوادگی) را با خودشان به کلاس درس حمل می‌کنند و همین امر تأثیر منفـــی بر یادگیری آنان می‌گذارد. برخی از این هیجانها، از خارج کلاس درس (زندگی بیرون از کلاس) وارد کلاس شده و برخی دیگر ریشه در فعالیتهای کلاس درس دارند. رفتار معلم به منزلهٔ یـــک عامل محیطی مهم برای پیش‌بینی هیجانات در نظر گرفته می‌شـــود (فرنزل و همکاران، ۲۰۰۷). هیجانهای معلمان، بخشـــی مهم از بافت آموزشی را شکل می‌دهند و با پیامدهای مهم و متفاوتی مانند بهزیستی معلمان، کارآمدی کلاسی، انگیزش، عملکرد و یادگیری دانش‌آموزان، ارتباط دارند (بکر و همکاران، ۲۰۱۵). معمولاً معلمان در محیطهای آموزشـــی و تربیتی، سطوح بالایی از هیجانها را تجربه می‌کنند (مســـلش، شـــافلی و لایتر[1]، ۲۰۰۱). با این حال هیجانهای معلمان، عمیقاً فرایندهای آموزشی و رفتارهای آنان را تحت تأثیر قرار می‌دهند (هاگناور و وولت[2]، ۲۰۱۴). مارتین و لوکن هاوسن[3] (۲۰۰۵) نیز معتقدند که کیفیت تدریس به هیجانهای معلمان بستگی دارد.

● **فرضیه چهارم. بین هیجانهای منفی معلمان و انتقال دانش رابطه منفی وجود دارد.**

نتایج مطالعه حاضر نشان داد که میان هیجانهای منفی معلمان و انتقال دانش ارتباط منفی معنادار وجود دارد. یافته‌های بکر و همکاران (۲۰۱۴) و لیننبرینک-گارســـیا و پکران (۲۰۱۱) از یافته پژوهش حاضر حمایت می‌کننـــد. از آنجا که در رویکرد معلم- محور، تمام فرایند آموزش به عهدهٔ معلم اســـت و صمیمیت و تعامـــل کمتری میان معلم و دانش‌آمـــوز صورت می‌گیرد، هیجانات مثبتی مراوده نمی‌شـــود و از این جهت نیز معلمان هیجانات منفی بیشـــتری گزارش داده انـــد. وایمر (۲۰۰۲) در پژوهش خود نشـــان داد که در رویکـــرد معلم ـ محوری بدرفتاری و پرخاشـــگری دانش‌آموزان بیشـــتر اســـت و همین امر موجب خشم و ســـرخوردگی معلم از بدرفتاریهای دانش‌آموزان می‌شـــود، در نتیجه تمرکز و توجه معلمان از اهداف آموزشی منحرف

1. Maslach, Schaufeli & Leiter
2. Hagenauer & Volet
3. Martin & Lueckenhausen

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-23]

می‌شود. از آنجایی که اضطراب کارایی حافظه فعال را کاهش می‌دهد، یک معلم با سطح بالایی از اضطراب غیرمحتمل است که بتواند موفق به حل مشکلات و مسائل آموزشی در کلاس درس بشـــود. در همین زمینه ســـاتون و ویتلی (۲۰۰۳) اشـــاره کرده‌اند که معلمان دارای هیجانهای مثبت‌تر، اســـتراتژیها و ایده‌های آموزشی بیشـــتری تولید می‌کنند و در عوض هیجانهای منفی انگیـــزش معلمان را کاهش و تجربیات هیجانی منفی دانش‌آمـــوزان را افزایش می‌دهند. از نظر انگیزش، رایان و دســـی[1] (۲۰۰۰) معتقدند که هیجانهای منفـــی اغلب انگیزه درونی معلمان را کاهش می‌دهند، درحالی‌که هیجانهای مثبت، پیش‌نیازی برای انگیزش درونی است.

● **فرضیه پنجم. بین هیجانهای منفی معلمان و دانش‌آموز- محوری رابطه منفی وجود دارد.**

نتایج پژوهشهایی همچون بکر و همکاران (۲۰۱۴) و لیننبرینک ـ گارسیا و پکران (۲۰۱۱) از یافته پژوهش حاضر پشـــتیبانی می‌کنند. در تبیین این یافته می‌توان گفت وقتی که محیط آموزشـــی از هیجانهای منفی آکنده است و معلمان در آموزش خود از هیجانهای منفی بیشتری بهره می‌گیرند راه شـــکوفایی استعداد و خلاقیت دانش‌آموزان کم رنگ‌تر می‌شود و رکود علمی به تدریج اثر خود را نشـــان می‌دهد که از پیامدهای آن رشد بی‌انگیزگی و اهتمام کم به مسائل آموزشـــی است. در رویکرد آموزشـــی دانش‌آموز ـ محور، بر تسهیل درگیری دانش‌آموز، ساختن دانش از ســـوی خود فرد بر مبنای دانش موجود و توسعه درک و فهم دانش‌آموز تأکید می‌شود (تریگ‌ول، ۲۰۱۲). شایان ذکر است که طرفداران این رویکرد معتقدند که دانش‌آموزان به مثابه افراد مستقل، به پرورش ابعاد فیزیکی، روان‌شناختی، هیجانی و عقلانی نیازمندند. به عبارت دیگر، رویکـــرد دانش‌آموز ـ محور این فرصت را در اختیار دانش‌آموز قرار می‌دهد که مهارتهای تحلیل، مهارتهای حل مساله، یادگیری عمیق، یادگیری خودجهتی، یادگیری انعکاسی و رشد را توسعه و بهبود بخشـــد (ایندیریانتی، ۲۰۱۲). رویکرد آموزشی دانش‌آموز ـ محور بر چگونگی یادگیری دانش‌آموزان تمرکز دارد تا بر چگونگی آموزش معلم (وهلفارت، ۲۰۰۸؛ وایمر، ۲۰۰۲). در نتیجه هر چه میزان اســـتفاده از هیجانهای منفی بیشتر باشد دانش‌آموز ـ محوری اثر مثبت خود را از دســـت می‌دهد؛ از این رو برای پیشگیری از وقوع این مساله آموزشی بایستی فرصت ابراز وجود را به دانش‌آموزان داد.

● **فرضیه پنجم. بین هیجانهای منفی معلمان و تعامل معلم- دانش‌آموز رابطه منفی وجود دارد.**

نتایج این مطالعه نشـــان دادند کـــه میان هیجانهای منفی معلمان (غم، خشـــم و ترس) و رویکرد آموزشی تعامل معلم ـ دانش‌آموز رابطه منفی وجود دارد. نتایج بکر و همکاران (۲۰۱۴) و لیننبرینک-گارسیا و پکران (۲۰۱۱) از یافته پژوهش حاضر حمایت می‌کنند. در تبیین این یافته

1. Ryan & Deci

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-23]

می‌توان گفت رویکرد آموزشی تعاملی دانش‌آموز- معلم، دو رویکرد قبلی را به‌هم متصل و ترکیب می‌کند. بدیهی اســـت در محیط آموزشی هر چه معلمان هیجانهای منفی را به کار ببرند تعامل معلم و دانش‌آموز به‌هم می‌خورد، زیرا دانش‌آموز از برقراری رابطه با معلم می‌ترســـد و پیامد این ترس می‌تواند به صورت منفی اثر خود را بر آموزش و یادگیری نشان دهد. برای رفع این مساله، می‌توان رویکردهای آموزشـــی متعدد و حتی متضاد را به کار برد (چن و براون، ۲۰۱۶). به نظر می‌رسد از شرطهای ورود به محیط آموزش، نبود هیجانهای منفی است، زیرا وجود این هیجانها مانع پیشرفت آموزشی می‌شود.

- **فرضیه هفتم. هیجانهای مثـــــبت با رویکردهای انتقال دانش، دانش‌آموزـ محوری و تعامل معلمـ دانش‌آموز ارتباط چندگانه دارند.**

نتایج مربوط به فرضیه ششـــم نشـــان داد که فقط هیجان لذت توانســـت رویکرد آموزشی دانش‌آموز- محور را پیش بینی کند و هیجانهای فوق الذکر در پیش بینی دو رویکرد آموزشـــی دیگر نقش آنچنانی ندارند. در تبیین این یافته می‌توان گفت شیوه تدریس و آموزش به اشتیاق یادگیـــری کمک می‌کند و در نتیجه به لذت یادگیری منجر می‌شـــود. به عبارت دیگر وقتی که معلم از تدریس مطالب آموزشـــی لذت ببرد و در عمل این لذت را به دانش‌آموزان منتقل کند، دانش‌آموزان نیز از این عمل آموزشـــی لذت خواهند برد. قطعاً تجربه لذت بردن معلم از آموزش و انتقال آن به دانش‌آموزان سبب می‌شود که دانش‌آموز شخصاً نیز به یادگیری مسائل بپردازد و حتی تشویق هم بشود.

- **فرضیه هشتم. هیجانهای منفی با رویکرد انتقال دانش، رویکرد آموزشی دانش‌آموز- محور و رویکرد آموزشی تعامل معلم- دانش‌آموز ارتباط چندگانه دارند.**

تحلیل رگرســـیون مربوط به این فرضیه نشـــان داد که هیجانهـــای منفی به صورت منفی رویکردهای آموزشـــی را پیش بینی می‌کنند. یعنی هر چه در محیط آموزشی، هیجانهای منفی بیشـــتری به کار برود، رویکردهای آموزشـــی کمتری رشد خواهند کرد. در تبیین این یافته باید گفت شـــواهد پژوهشی نشـــان می‌دهد که به‌کارگیری هیجانهای منفی در آموزش اثرات منفی بسیار به همراه دارد به‌طوری‌که حتی مانع پیشرفتهای آموزشی می‌شود (تاکسر و فرنزل، ۲۰۱۵).

■ محدودیتها ■

پژوهش حاضر با محدودیتهایی مانند عدم همکاری و مشارکت برخی از معلمان و کامل نبودن برخی از پرسشنامه‌ها و حذف آنها از تحلیل، روبه‌رو بوده است.

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-23]

■ پیشنهادها ■

۱. اهتمام و تشـــویق متولیان امر به‌ویژه معلمان به هیجانهای مثبت به‌ویژه هیجان لذت به هنگام تدریس.

۲. توصیه متولیان امر بر به‌کارگیری هیجانهای مثبت از سوی معلمان (لذت و عشق) در انتقال دانش به دانش‌آموزان.

۳. در صورت امکان به‌کارگیری رویکرد آموزشی دانش‌آموز- محوری در مدارس جهت عملی کردن احساس مسئولیت یادگیری شخصی.

۴. پرهیز از کاربرد هیجانهای منفی در امر آموزش، به دلیل تأثیرگذاری نامناســـب آنها بر عملکرد تحصیلی.

۵. تشویق معلمان برای استفاده از رویکرد تعامل سازنده معلم ـ دانش‌آموز در آموزش.

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-23]

منابع

REFERENCES

خدایی، علی. (۱۳۹۷). نسخهٔ فارسی سیاههٔ هیجان معلم: یک مطالعهٔ روان‌سنجی. *فصلنامه پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی*، ۵ (۴)، ۲۵-۳۸.

Becker, E. S., Goetz, T., Morger, V., & Ranellucci, J. (2014). The importance of teachers' emotions and instructional behavior for their students' emotions – An experience sampling analysis. *Teaching and Teacher Education*, *43*(17), 15-26.

Becker, E. S., Keller, M. M., Goetz, T., Frenzel, A. C., & Taxer, J. L. (2015). Antecedents of teachers' emotions in the classroom: An intraindividual approach. *Frontiers in Psychology*, *6*, Article 635.

Benesch, S. (2017). *Emotions and English language teaching*: *Exploring teachers*' *emotion labor*. New York: Routledge.

Chen, J. (2016). Understanding teacher emotions: The development of a teacher emotion inventory. *Teaching and Teacher Education*, *55*(1), 68-77.

_____. (2019). Exploring the impact of teacher emotions on their approaches to teaching: A structural equation modelling approach. *British Journal of Educational Psychology*, *89*(1), 57-74.

Chen, J., & Brown, G. T. L. (2016). Tensions between knowledge transmission and student-focused teaching approaches to assessment purposes: Helping students improve through transmission. *Teachers and Teaching*, *22*(3), 350-367.

Duckworth, E. (2009). Helping students get to where ideas can find them. *The New Educator*, *5*(3), 185-188.

Dupin-Bryant, P. A. (2004). Teaching styles of interactive television instructors: A descriptive study. *The American Journal of Distance Education*, *18*(1), 39-50.

Frenzel, A. C. (2014). *Teacher emotions*. In R. Pekrun, & L. Linnenbrink-Garcia, (Eds.), *International handbook of emotions in education* (pp. 494-519). New York: Routledge.

Frenzel, A. C., Goetz, T., Stephens, E. J., & Jacob, B. (2009). Antecedents and effects of teachers' emotional experiences: An integrated perspective and empirical test. In P. A. Schutz, & M. Zembylas (Eds.), *Advances in teacher emotion research*: *The impact on teachers*' *lives* (pp. 129-152). Boston, MA: Springer US.

Frenzel, A. C., Pekrun, R., & Goetz, T. (2007). Girls and mathematics - A hopeless issue? A control-value approach to gender differences in emotions towards mathematics. *European Journal of Psychology of Education*, *22*(4), 497-514.

Hagenauer, G., & Volet, S. E. (2014). "I don't hide my feelings, even though I try to": Insight into teacher educator emotion display. *The Australian Educational Researcher*, *41*(3), 261-281.

Hargreaves, A. (1998). The emotional practice of teaching. *Teaching and Teacher Education*, *14*(8), 835-854.

_____. (2000). Mixed emotions: Teachers' perceptions of their interactions with students. *Teaching and Teacher Education*, *16*(8), 811-826.

_____. (2001). Emotional geographies of teaching. *Teachers College Record*, *103*(6), 1056-1080.

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-23]

Huba, M. E., & Freed, J. E. (2000). *Teacher-centered vs. learner-centered paradigms*. [E-book] Available at: http://assessment.uconn.edu/docs/TeacherCenreredVsLearnerCenteredParadigms.pdf, 2000.

Indrianti, J. (2012). Developing student-centered grammar materials for beginners' level Indonesian. *Electronic Journal of Foreign Language Teaching, 9*(S1), 380-401.

Keller, M. M., Chang, M. L., Becker, E. S., Goetz, T., & Frenzel, A. C. (2014). Teachers' emotional experiences and exhaustion as predictors of emotional labor in the classroom: An experience sampling study. *Frontiers in Psychology*, *5*, Article 1442.

Kikas, E., Silinskas, G., Jõgi, A. L., & Soodla, P. (2016). Effects of teacher's individualized support on children's reading skills and interest in classrooms with different teaching styles. *Learning and Individual Differences*, *49*, 270-277.

Klassen, R. M., Perry, N. E., & Frenzel, A. C. (2012). Teachers' relatedness with students: An underemphasized component of teachers' basic psychological needs. *Journal of Educational Psychology*, *104*(1), 150-165.

Lei, H., Cui, Y., & Chiu, M. (2018). The relationship between teacher support and students' academic emotions: A meta-analysis. *Frontiers in Psychology*, *8*, Article 2288.

Lin, W., Yin, H., Han, J., & Han, J. (2020). Teacher-student interaction and Chinese students' mathematics learning outcomes: The mediation of mathematics achievement emotions. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *17*(13), 4742.

Linnenbrink-Garcia, L., & Pekrun, R. (2011). Students' emotions and academic engagement: Introduction to the special issue. *Contemporary Educational Psychology*, *36*(1), 1-3.

Liu, R., Qiao, X., & Liu, Y. (2006). A paradigm shift of learner-centered teaching style: Reality of illusion? In *Arizona Working Papers in SLAT* (Vol. 13 pp. 77-91).

Martin, E., & Lueckenhausen, G. (2005). How university teaching changes teachers: Affective as well as cognitive challenges. *Higher Education*, *49*(3), 389-412.

Maslach, C., Schaufeli, W. D., & Leiter, M. P. (2001). Job burnout. *Annual Review of Psychology*, *52*(1), 397-422.

Neville, B. (2013). The enchanted loom. In M. Newberry, A. Gallant, & P. Riley (Eds.), *Emotion and school*: *Understanding how the hidden curriculum influences relationships*, *leadership*, *teaching and learning* (pp. 3-23). Bingley, UK: Emerald.

Pekrun, R., Goetz, T., Titz, W., & Perry, R. P. (2002). Academic emotions in students' self-regulated learning and achievement: A program of quantitative and qualitative research. *Educational Psychologist*, *37*(2), 91-106.

Richards, J. C. (2020). Exploring emotions in language teaching. *RELC Journal*, 51(3), 1-15.

Rodrigo-Ruiz, D. (2016). Effect of teachers' emotions on their students: Some evidence. *Journal of Education & Social Policy*, *3*(4),73-79.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, *55*(1), 68-78.

Saulnier B. M., Landry, J.P., Longenecker, H. E., & Wagner, T. A. (2008). From teaching to learning: Learner-centered teaching and assessment in information systems education. *Journal of Information Systems Education*, *19*(2), 169-174.

Schutz, P. A., & Zembylas, M. (Eds.). (2009). *Advances in teacher emotion research*: *The impact on teachers' lives*. Dordrecht, The Netherlands: Springer.

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-23]

Sutton, R. E., & Wheatley, K. F. (2003). Teachers' emotions and teaching: A review of the literature and directions for future research. *Educational Psychology Review*, *15*(4), 327-358.

Tang, X., Kikas, E., Pakarinen, E., Lerkkanen, M.-K., Muotka, J., & Nurmi, J.-E. (2017). Profiles of teaching practices and reading skills at the first and third grade in Finland and Estonia. *Teaching and Teacher Education*, *64*, 150-161.

Taxer, J. L., & Frenzel, A. (2015). Facets of teachers' emotional lives: A quantitative investigation of teachers' genuine, faked, and hidden emotions. *Teaching and Teacher Education*, *49*, 78-88.

Trigwell, K. (2012). Relations between teachers' emotions in teaching and their approaches to teaching in higher education. *Instructional Science*, *40*(3), 607-621.

Trigwell, K., Prosser, M., & Ginns, P. (2005). Phenomenographic pedagogy and a revised approaches to teaching inventory. *Higher Education Research and Development*, *24*(4), 349-360.

Uitto, M., Jokikokko, K., & Estola, E. (2015). Virtual special issue on teachers and emotions in teaching and teacher education (TATE) in 1985-2014. *Teaching and Teacher Education*, *50*, 124-135.

Van Uden, J. M., Ritzen, H., & Pieters, J. M. (2014). Engaging students: The role of teacher beliefs and interpersonal teacher behavior in fostering student engagement in vocational education. *Teaching and Teacher Education*, *37*, 21-32.

Weimer, M. (2002). *Learner-centered teaching*: *Five key changes to practice*. San Francisco: Jossey Bass.

Wohlfarth, D. (2008). Student perceptions of learner-centered teaching. *Insight*: *A Journal of Scholarly Teaching*, *3*, 67-74.

Wolk, R. (2010). Education: The case for making it personal. *Educational Leadership*, *67*(7), 16-21.

Yan, E. M., Evans, I. M., & Harvey, S. T. (2011). Observing emotional interactions between teachers and students in elementary school classrooms. *Journal of Research in Childhood Education*, *25*(1), 82-97.

Yin, H., Huang, S., & Wang, W. (2016). Work environment characteristics and teacher well-being: The mediation of emotion regulation strategies. *International Journal of Environment Research and Public Health*, *13*(9), 907.

Zembylas, M., Charalambous, C., & Charalambous, P. (2014). The schooling of emotion and memory: Analyzing emotional styles in the context of a teacher's pedagogical practices. *Teaching and Teacher Education*, *44*, 69-80.

[Downloaded from qjoe.ir on 2026-11-23]